

IMAGINAR POLITIC LA CONFERINȚA DE PACE: SÂRBII ȘI BANATUL DE ZENOVIE PĂCLIȘANU

CARMEN ALBERT

Muzeul Banatului Montan, Reșița
albertcarmen89@gmail.com

Cuvinte cheie: Conferința de Pace, Zenovie Păclișanu, graniță, Iugoslavia, argumente istorice

Keywords: Peace Conference, Zenovie Păclișanu, border, Yugoslavia, historical arguments

Pentru Conferința de Pace de la sfârșitul celui de-al doilea război mondial, pregătirile începuseră încă din anul 1939, sub coordonarea lui Mihai Antonescu. Constituirea Biroului Păcii în cadrul Programului pentru pregătirea materialului documentar de informare și propagandă în vederea Conferinței de Pace a avut un rol esențial în reunirea eforturilor diplomaților, politicienilor, oamenilor de știință, pentru recuperarea teritoriilor românești pierdute între timp. Studiul are în vedere contribuția elitei politice la împlinirea acestui proiect național cu reverberații europene, unul dintre iluștrii săi reprezentanți fiind istoricul și teologul Zenovie Păclișanu. Un studiu redactat de Zenovie Păclișanu intitulat Sârbii și Banatul se concentrează pe problematica revizuirii graniței dintre Iugoslavia și România, a răspunsurilor pe care delegația română trebuia să le dea pretențiilor sârbești în cadrul negocierilor de pace.

Pregătirile pentru viitoarea conferință de pace ce urma sfârșitului celui de-al doilea război mondial au debutat în România când începutul celei de-a doua conflagrații mondiale abia se arăta. Evenimentele care s-au succedat dictatului din anul 1940, au alertat autoritățile românești, în contextul în care războiul a debutat cu alianțe încheiate în conjuncturi extrem de complexe care amenințau să se destructureze și să pună în pericol suzeranitatea statului. Astfel se explică și acest demers al pregătirii pentru conferința de pace inițiat în anul 1939 de autoritățile guvernamentale, care în timp a dobândit mai multe forme, structuri și configurații cu modificări de strategie, funcție de evoluțiile politice mondiale.

Inițiatorii acestui proiect aveau în vedere în primul rând interesele naționale și integritatea teritorială, iar după 1940 recuperarea în totalitate a teritoriilor cedate. Situația se complicase și datorită intrării României în război de partea Germaniei, fără un tratat care să prevadă explicit obligațiile partenerilor de alianță. Se impuneau astfel măsuri preventive care să faciliteze diplomației românești după război atingerea obiectivelor naționale, acestea concretizându-se mai ales în formarea Biroului Păcii în iunie 1942, din inițiativa lui Mihai Antonescu prin implicarea Ministerului Propagandei Naționale și a Ministerului Afacerilor Străine. Planul de acțiune prevedea o intensă propagandă informativă asupra dorințelor legitime ale României, dar și de documentare asupra realităților cu argumente istorice, spirituale, economice, nu în ultimul rând demografice, ce făceau obiectul de lucru a două comisii¹.

---

¹ Buzatu, Dumitrescu 2009, p. 122.

Structurarea activităților în cele două comisii fiecare cu secții tematice care coordonau lucrările specialiștilor, făcea parte din amplul *Program pentru pregătirea materialului documentar de informare și propagandă în vederea Conferinței de Pace* cu aproximativ 300 de probleme grupate pe direcții fundamentale², teme care se cereau tratate, documentate, exprimând totodată punctele de vedere românești în problema pretențiilor teritoriale. Temele se refereau la progresele esențiale economice, culturale, politice din timpul administrației românești, dar și la regiuni, unități administrative care au constituit sau puteau constitui monede de schimb în partajul european: Maramureș, Cadrilaterul, Banatul etc. Pentru Transilvania atenția era una specială, dat fiind frontiera cu Ungaria și modificările survenite în cursul războiului, interesul fiind vizibil prin numărul de dosare rezultate. Nu mai puțin importantă era și cea cu Iugoslavia, stat care își manifestase de multe ori interesul pentru incorporarea Banatului, discuția la finele primului război mondial fixând o frontieră care a nemulțumit pe români, unguri și sârbi deopotrivă, iar acum părea mai fragilă ca oricând.

Ca atare comisia istorică căreia îi revenise sarcina să redacteze materialele destinate acestei chestiuni, s-a adresat atât Institutului Social Banat-Crișana de la Timișoara³, cât și unor cunosători ai temelor care urmau să fie dezbătute, referitoare la graniță⁴. Despre situația minorităților s-au redactat alte materiale, atât de Institutul de la Timișoara prin președintele ei Cornel Groșorean, cât și de istorici sau diplomați cu expertiză, specialiști din biroul tehnic, fiind o chestiune extrem de sensibilă utilizată în exces de propaganda revizionistă în întregul interbelic⁵. Printre acești „tehnicieni” s-a numărat și Zenovie Păclișanu⁶.

Păclișanu a avut un rol foarte important în pregătirile pentru pacea din anul 1946. Se impusese în viața publică prin numeroasele funcții pe care le-a avut: director al Bibliotecii centrale din Blaj, secretar al Comitetului Executiv al Consiliului Național Român, director al Arhivelor Statului din Cluj, director general al Ministerului Instrucțiunii și Cultelor, ocupându-se apoi de problemele minorităților, fiind director general al Direcției Minorităților din Ministerul Instrucțiunii Publice și Cultelor, apoi director al Direcțiunii de Studii și Documentare din Ministerul Propagandei Naționale. Ulterior a funcționat în cadrul Ministerului Afacerilor Străine ca și consilier cultural⁷.

Excelenta formare în teologie și istorie, experiența managerială, l-au determinat pe Vasile Stoica să-l propună pe Zenovie Păclișanu raportor al secției minoritare în anul 1942 în cadrul Ministerului Propagandei Naționale pentru elaborarea materialelor pentru Conferința de Pace. Constituirea celebrului „Birou al Păcii” în 29 iulie 1942 l-a avut în componență și pe Păclișanu, iar după reorganizare a fost membru în secțiunea istorică, dar și de presă și propagandă, etnică, biologică și statistică, având rolul nu numai de a coordona, dar și de a redacta materiale informative⁸. S-a ocupat personal de redactarea materialelor referitoare la regiunea istorică a Maramureșului, tratamentul

² Buzatu, Dumitrescu 2009, p. 124.

³ Albert 2000, p. 197-213; Albert 2007, p. 437-457; Albert 2017, p. 335-347.

⁴ AMAE, CPP, vol. 116/1946, f. 1-412. Referitor la zona bănățeană au mai fost: *Banatul istoric* de Petre Petrinca, *Banatul de Vest* de Vasile Stoica, *Banatul de Petru Nemoianu*, *Chestiunea Banatului* de dr. Aurel Cosma; Referate: *Frontiera româno-iugoslavă, desfășurarea acțiunii diplomatice (1914-1923)*; *Un istoric important al Banatului la 1918*; *Istoricul negocierilor pentru actuala frontieră între regatul României și regatul Iugoslaviei*; *La Roumanie devant le Congres de la Paix*.

⁵ AMAE, CPP, vol. 117/1946, f. 1-545.

⁶ AMAE, CPP, vol. 116/1946, f. 387-412.

⁷ Herban 2001-2002, p. 609-612.

⁸ Otu 2006, p. 60-62.

românilor din nord-estul Transilvaniei, ceangăii din Moldova, chestiunea evreiască⁹. Între acestea s-a numărat și unul intitulat *Sârbii și Banatul*¹⁰, studiu de mari dimensiuni, bine documentat, destinat alături de celelalte problemei revizuirii granițelor, așa cum cereau statele revizioniste, Iugoslavia fiind unul dintre ele. Problematika frontierelor era semnificativă în contextul ascensiunii revizionismului, iar România se afla înconjurată de asemenea intenții, deci accentul trebuia pus pe contracararea posibilelor pretenții teritoriale ale Ungariei, Iugoslaviei, Rusiei sovietice, Bulgariei. Toate statele vecine României vizau refacerea granițelor, precizate explicit sau voalat, astfel că misiunea diplomatică trebuia completată cu aceste materiale-document pentru susținerea intereselor românești și zădărnicierea intențiilor statelor revanșarde.

Studiul *Sârbii și Banatul*, redactat probabil între anii 1941-1942, se axează pe forța contraargumentelor pe care Păclișanu le invocă ca răspuns tezelor publicate de istoricii sârbi în diferite editări care au anticipat sau au succedat pacea de la Versailles din anul 1919. Sinteza sa urmărește șase criterii de analiză bazate pe temele abordate de partea sârbă: etnic, istoric, economic, moral, militar, strategic. Istoricii sârbi publicaseră încă din anul 1915 câteva lucrări în limba franceză și engleză cu teza alipirii Banatului la Iugoslavia și circulau deja de mulți ani prin Europa, cunoscute bine de opinia publică. Zenovie Păclișanu și alți „tehnicieni” tocmai de aceea s-au axat pe comentarea afirmațiilor părții adverse, deoarece cancelariile europene cunoșteau deja opinia sârbilor, astfel că trebuiau să o cunoască și pe cea a românilor. Lucrările comentate aparțineau lui Iacșici și Iovan Radonici, care împreună cu alți autori editaseră câteva broșuri cu scop propagandistic, pentru familiarizarea opiniei publice europene despre alocarea Banatului întreg la Iugoslavia.

Teza sârbească publicată de Grigore Iacșici în anul 1915 completată și de considerațiile lui Iovan Radonici se fundamentează pe faptul că Banatul este structurat în două părți: una de câmpie sau occidentală cuprinsă în județul Timiș-Torontal, cealaltă de munte sau răsăriteană în jud. Caraș-Severin, astfel că nu a constituit niciodată o unitate administrativă, ci a fost divizată fiecare cu administrația sa, ceea ce putea constitui acum un punct de pornire al pretențiile de secesiune.

Autorii ambelor lucrări publicate la Paris, îmbrățișează ideea că partea răsăriteană – județul Caraș-Severin locuită în majoritate de români să aparțină României, pe când partea occidentală locuită în majoritate de sârbi să aparțină Iugoslaviei. Pornind de la principiul etnic, Păclișanu s-a străduit pe întreg parcursul materialului să demonstreze injustețea acestor pretenții, să anticipeze că la viitoarea conferință de pace vecinii sârbi vor revendica mai mult decât au primit în anul 1919.

Din punct de vedere etnic pentru autorii sârbi argumentul în sprijinul tezei era statistica maghiară de la 1910, care fixa în județul Timiș-Torontal populația românească la 255917 români și 259655 sârbi, deci majoritatea o constituiau sârbii, așa că întreg județul ar trebui să revină Iugoslaviei, ori Zenovie Păclișanu a nuanțat statistica pe plăși, arătând că dispunerea acestor naționalități nu este uniformă, majoritatea sârbească se afla în plășile Biserica Albă și Cuvin, singurele pe care ar fi îndreptățit să le revendice. Firesc, opinează Păclișanu, ar fi ca doar acel colț să revină Serbiei, însă partea cu majoritate românească din câmpia județului Timiș, să revină României: „Este cel puțin exagerat a pretinde anexarea la Serbia a unui teritoriu cu 155960 români pentru a nu pierde 22123 sârbi”¹¹. Celelalte: Sânnicolau Mare, Periam, Jimbolia și Cenei, aveau

⁹ Otu 2006, p. 37.

¹⁰ AMAE, CPP, vol. 116/1946, f. 387.

¹¹ AMAE, CPP, vol. 116/1946, f. 388.

conform aceleiași statistici 11,14% sârbi față de 88,86% alte neamuri (români, germani, maghiari etc.), dimpotrivă nu ar avea nicio justificare să le revendice. Majoritatea sârbească se află în partea Torontalului, deși este relativă și acolo. La 1910 sârbi formau 32,47% din populația Torontalului, pe când celelalte naționalități 67,53%. Pe de altă parte acolo unde românii aveau 14,12% din populație în Torontal, sârbi nu formau decât 11,96% din populația județului Timiș. Astfel Iugoslaviei i se cuvine eventual Torontalul fără colțul nord-estic unde sârbi erau de 11,14%, iar României jud. Timiș, fără colțul de est unde sârbi formau majoritate.

Istoric autorii sârbi coborâseră analiza până în secolul al XV-lea când Banatul a devenit centrul unui despotat sârbesc, încercând să consolideze argumentul etnic, pentru că spune Păclișanu „dându-și seama cât de puțin temeinic și cât de puțin concludent este argumentul etnic pentru justificarea revendicărilor lor asupra întregului județ al Timișului, sârbi au încercat să dea acestor revendicări și o justificare istorică”¹². Încercând să demonteze punctele de vedere sârbești Păclișanu face un excurs asupra întregului ev mediu, făcând dovada calităților excepționale de istoric. A reiterat vechea temă a așezării și coloniștilor, deoarece sârbi susțineau că până în sec. al XVIII-lea provincia ar fi fost eminentamente sârbă, apoi imperiul austriac a schimbat fizionomia etnică prin importul de populație germană, românii existând în Torontal „în cete mici numai după 1765”.

Istoricii sârbi insistă apoi pe anul 1848 când s-a format Voievodina sârbească cu capitala la Timișoara, formă juridică existentă până în anul 1860, situație invocată insistent menită să legitimizeze pretențiile teritoriale la Conferința de Pace din 1919. Păclișanu reia istoria acestei entități administrative, raționamentul politic care l-a determinat pe Franț Iosif să asigure sârbilor libertăți bisericești și naționale prin nașterea Voievodinei Sârbești și a Banatului Timișan, un district administrativ cu caracter provizoriu, din teritoriile în care sârbi se considera că au avut majoritate numerică. Pe scurt Zenovie Păclișanu încerca să demonstreze ce construct artificial era acest ținut care nu avea sârbesc decât numele, dar util acum pentru a invoca pretenții teritoriale. El se ferește să spună că Voievodina Sârbească și Banatul Timișan nu era decât un hibrid administrativ prin care autoritățile imperiale doreau să-i „răsplătească” pe sârbi pentru loialitatea de care dăduseră dovadă în timpul revoluției de la 1848-1849. Ea se fundamenta pe ideea majorității numerice a sârbilor, ceea ce nu era adevărat. Comparativ cu românii și germanii, sârbi nu erau majoritari nici pe departe, iar constituirea acestei unități administrative i-a nemulțumit pe români, nemți și unguri deopotrivă. Diplomatic Păclișanu concluzionează că era vorba de un ținut cu majoritate sârbească doar în unele zone restrânse, cu existență efemeră, nefiind un argument istoric viabil pe care statul vecin să-și întemeieze dreptul de stăpânire asupra Timiș-Torontalului.

Potrivit opiniei autorilor sârbi românii nu sunt menționați decât în secolul al XVIII-lea, pe când Banatul a fost despotat sârb încă din veacul al XV-lea, locuit exclusiv de sârbi care emigraseră din peninsula Balcanică. Desigur teza este combătută de Păclișanu care prezintă pe larg istoria „pretinsului despotat sârb”, a faptului că românii se aflau în acest teritoriu, sârbi fiind cei care au venit abia în secolului al XV-lea, încheind cu concluzia că despoții Ștefan Lazarovici și Gheorghe Brancovici nu au avut în jud. Timiș niciun domeniu asupra căruia să-și exercite puterea suverană. Banatul nu a fost centrul niciunui despotat sârbesc. Documentele îi pomenesc târziu pe

¹² AMAE, CPP, vol. 116/1946, f. 390.

sârbi, nu există nicio mențiune despre ei în secolele XIII-XIV. Sunt consemnați la Cuvin unde se refugiaseră din cauza turcilor, emigrările continuând pe măsură ce Serbia era cucerită de turci. Citând din documentele Hurmusaki, Zenovie Păclișanu conchide că sârbii s-au așezat în teritoriile maghiare fiind recompensați cu privilegii de către împărat apoi în Bodrog, Zarand, Arad și alte localități. Românii erau în această perioadă, aveau chiar și nobilime, ceea ce era demonstrat de autori consacrați: Szentkláray, Deszö, Mileker, Frigyes. Există și liste despre familiile nobiliare, componența districtelor cu numărul de sate care demonstrează preponderența locuitorilor români. Arhivele de război din Viena conțin documente cu statistici din prima jumătate a secolului al XVIII-lea care ilustrează că numărul de sate românești din cele 11 districte bănățene, sunt mult mai multe decât cele sârbești. Listele de credincioși ale episcopiiilor demonstrează de asemenea că românii erau mult mai numeroși, faptul că erau episcopi sârbi se datorează subordonării ortodocșilor români ierarhiei sârbești, care s-a menținut până la separația bisericească din anul 1868¹³.

Argumentele economice ale pretențiilor sârbești s-au concentrat pe trei aspecte. Suprafața pământului în proprietate, sârbii fiind proprietari ai unei suprafețe de 11 ori mai mare decât au românii în județul Timiș-Torontal, ceea ce lui Păclișanu i se părea de-a dreptul fals și exemplifică prin cifre inexactitatea informației. În timpul stăpânirii ungare în jud. Timiș, românii posedau 27,7% din pământ pe când sârbii 13,7%, din Torontal românii 12%, iar sârbii 31,2%, restul se afla în proprietatea germanilor și maghiarilor. Deci sârbii nu numai că nu aveau pământ de 11 ori mai mult în Torontal, ci chiar la jumătatea românilor.

Alte două argumente economice sârbești sunt după părerea lui Păclișanu, cel puțin bizare. Primul că Iugoslavia are mult teren muntos și este nevoie de pământ arabil, deci de grâul din Banat, iar al doilea fiindcă „râurile Banatului sunt tributare Dunării sau Tisei și ca și Sava și Drava converg către Belgrad. Căile ferate ale Banatului de asemenea urmează această direcție”¹⁴. Prin atașarea de noi teritorii: Bosnia, Hertegovina, Muntenegru, Dalmația, Carniola, Istria, se mărise suprafața Iugoslaviei, nu numai populația și fiind cu relief predominant muntos, posibilitatea cultivării cu gâne era extrem de redusă. Necesarul de grâu era mare și cum România era grânarul Europei devenea foarte atractivă câmpia bănățeană. Înainte de anul 1919 din Serbia se exporta grâu, după încheierea păcii nu mai era posibil. Lui Păclișanu i se pare stranie rațiunea ca Iugoslavia să-și asigure nevoile alimentare cu prețul înstrăinării unui sfert de milion de români, prin înglobarea lor în granițele statului sârb, adică pentru câteva zeci sau sute de mii de tone de grâu, din decență abținându-se de la alte comentarii.

La fel cursul râurilor care, iată, poate constitui și acesta argument pentru revizuirea granițelor. Radonici invocă un argument hazliu când etalează pretențiile pentru partea estică a Banatului, referitor la râurile din Banat care se varsă în Dunăre și Tisa și căile ferate care urmează aceeași direcție. Păclișanu crede că nu poți să răstorni soarta unui popor doar pentru că Mureșul se varsă în Tisa și Tisa în Dunăre, atunci Olanda ar putea revendica întreg teritoriul Germaniei, doar pentru că Rinul se varsă în mare pe teritoriul ei! Rețeaua de căi ferate de asemenea este proiectată astfel pentru că așa au fost nevoile. Să revendici un teritoriu cu 169030 de români doar pentru că există o cale ferată de la Timișoara la Panciova, Biserica Albă etc., este de-a dreptul pueril.

Argumentul moral se sprijină în viziunea lui Iacșici pe influența covârșitoare a culturii bănățene asupra celei sârbești. În Banat s-a născut literatura sârbă, s-au afirmat

¹³ AMAE, CPP, vol. 116/1946, f. 404.

¹⁴ AMAE, CPP, vol. 116/1946, f. 405.

primii gazetari, s-a născut întemeietorul teatrului sârbesc, s-a editat prima revistă sârbă în anul 1848, s-au înființat primele școli sârbești, s-au recrutat primii oameni politici, funcționari superiori, militari de carieră cum a fost celebrul erou din primul război mondial mareșalul Radomir Putnik. Se mai amintește de numele lui Dositej Obradović devenit ministru al Instrucțiunii Publice, Iovan Popović creator al artei dramatice moderne sârbești, jurnalistul Todor Pavlović, pictorul Paul Iovanović. Desigur toate acestea au fost posibile, spune Păclișanu, pentru că stăpânirea austriacă a veacului al XVIII-XIX-lea a creat premise de dezvoltare tuturor naționalităților, spre deosebire de celelalte teritorii stăpânite de turci, unde populația a fost mult îngrădită. Acesta nu este însă motiv de a revendica județul Timiș, astfel după această logică, pe baza a două personalități sârbești de marcă: Sava Popovici Tekelja și zaristul Todor Pavlovici care s-au născut la Arad, înseamnă că s-ar putea revendica și acest județ românesc.

Argumentul militar/strategic avea în vedere apărarea frontierei nordice a Iugoslaviei și se baza în opinia lui Radonici pe faptul că trebuie asigurată linia de apărare a văii Moravei și a Belgradului, deci cea mai bună frontieră cu România este partea răsăriteană a Banatului, dar având în vedere că acolo este județul Caraș-Severin locuit de români, autorul sârb se mulțumește cu linia Orșova-Lipova! De asemenea granița apropiindu-se la nord de Arad, pentru a se evita eventualele tulburări, Aradul să rămână României.

Pretențiile sârbești se extindeau astfel spre teritoriile locuite în mare majoritate de români, unde sârbii se aflau în grupuri restrânse. Conferința de Pace din anul 1919 stabilise o graniță care a nemulțumit cele două state, fiecare revendicând întreg teritoriul bănățean¹⁵. Acum era momentul unei rectificări, Păclișanu considerând deciziile de atunci nedrepte, spera ca nu numai să fie respinse pretențiile sârbilor, dar să se revină la temele de discuție ale delegațiilor din anul 1919 de împărțire a Banatului, deoarece atunci pacea i-a dăruit Belgradului un *Hinterland* mult mai mare decât s-a sperat. Deci Zenovie Păclișanu respinge categoric ideea, România are și ea interesele ei la care nu poate renunța. Nu se poate pretinde ca România să piardă sute de mii de români cu tot ce reprezintă valoare națională, aspirații de libertate și dezvoltare, numai să facă posibil sârbilor o frontieră strategică mai bună decât cea actuală. Singurele revendicări întemeiate ar fi din partea românilor care au fost dezavantajați la precedenta conferință de pace prin fixarea frontierei actuale. Multe publicații britanice favorabile cererilor românești, făceau bilanțul negocierilor de pace, considerând că sârbii au fost avantajați, orașe importante ca Vârșețul au devenit sârbești, iar căi ferate importante întrerupte. Păclișanu invocă de asemenea punctele de vedere ale lui Seton Watson, Emmanuel de Martonne care în anii conferinței se pronunțaseră ca Vârșeț, Biserica Albă și Alibunar să revină României. Atunci în anul 1919 stabilirea frontierei lăsa peste 80 de mii de români în Iugoslavia, iar României îi revenea aproape 30 de mii de sârbi. Linia ferată Timișoara-Baziaș de mare însemnătate a fost tăiată deoarece străbătea teritoriul iugoslav, Baziaș pierzând importanța economică de port românesc care facilita legătura cu Transilvania și vestul Europei. Vechea împărțire a nedreptățit România și prin faptul că sate în care curțile oamenilor era lăsat sârbilor și cimitirul României. Linia ferată dintre Kikinda-Mare și Pardani cedate Iugoslaviei traversa de 8 ori frontiera, astfel că a fost tăiată și ea. Locuitorii Vârșețului cedat Iugoslaviei nu mai puteau să-și vândă produsele peste Dunăre în regiunile muntoase bănățene, lipsindu-i pe localnici de bunuri comerciale, comerțul fiind serios afectat, de o parte și de alta a frontierei.

¹⁵ Dudaș 2006, p. 211-236.

În urma Conferinței de Pace de la Versailles din anul 1946 frontiera a rămas în limitele stabilite la 1919, granița devenind stabilă în timp, singura nemodificată la sfârșitul războiului, poate și datorită materialelor realizate de „tehnicienii” de la *Biroul Păcii* printre care s-a numărat și Zenovie Păclișanu. Lectura tuturor studiilor realizate reflectă importanța pe care politicienii timpului au acordat-o problemelor legate de frontiere, de integritatea națională, cât și dimensiunile unui efort considerabil în care elita politică condusă de Mihai Antonescu, s-a înregimentat. Zenovie Păclișanu s-a comportat exemplar, ca un om politic de mare clasă, atât în activitatea de coordonare a secțiilor, cât și în cea de autor de memorii. Lupta de idei ce s-a desfășurat în jurul problematicii păcii conturează totodată și dramatismul unei epoci, momentul în care diplomați și politicieni indiferent de culoarea politică s-au solidarizat conștienți de relevanța și consecințele discuțiilor de la masa verde privind integritatea teritorială.

Abrevieri

- AMAE, CPP – Arhiva Ministerului de Externe, Conferința de Pace de la Paris 1946.

Bibliografie

- Albert 2000 – C. Albert, *Contribuția Institutului Social Banat-Crișana la „Programul pentru pregătirea materialului documentar de informare și propagandă în vederea conferinței de Pace” în Banatica*, 15, II, 2000, p. 197-213.
- Albert 2007 – C. Albert, *Participarea Institutului Social Banat-Crișana la elaborarea documentației pentru Conferința de Pace (1940-1946)*, în vol. coord. V. Leu, C. Albert, D. Țeicu, *Studii bănățene*, Timișoara, 2007, p. 437-457.
- Albert 2017 – C. Albert, *Contribuția Banatului la „Pacea de mâine” în corespondența lui Silviu Dragomir*, în *Sargetia* (S.N.), VIII, 2017, p. 335-347.
- Buzatu, Dumitrescu 2009 – G. Buzatu, H. Dumitrescu, *De la război la pace, România în ecuația războiului și păcii*, București, 2009.
- Dudaș 2006 – V. Dudaș, *Spațiul bănățean în dezbaterile Conferinței de Pace de la Paris. Instituirea administrației românești în județele Caraș-Severin și Timiș-Torontal*, în *AnB* (S.N.), XIV, 2, 2006, p. 211-236.
- Herban 2001-2002 – A. Herban, *Un istoric în slujba diplomației confesionale: Zenovie Păclișanu (1886-1957)*, în *Sargetia*, XXX, 2001-2002, p. 609-612.
- Otu 2006 – P. Otu, *Pacea de mâine*, București, 2006.

Political Vision at the Peace Conference: *The Serbs and the Banat by Zenovie Păclișanu* Abstract

For the Peace Conference at the end of the Second World War, the preparations had begun in 1939, under the coordination of Mihai Antonescu. The establishment of

the Peace Bureau within the Program for the preparation of the documentary information and propaganda material for the Peace Conference, played an essential role in bringing together the diplomats, politicians and scientists, to recover the Romanian territories lost in the meantime. The study considers the contribution of the political elite to the accomplishment of this national project with European reverberations, one of its illustrious representatives being the historian and theologian Zenovie Păclișanu. Its presence was felt both in the functioning of the co-ordination committees and in the middle of the action as author of memoirs.

A study prepared by Zenovie Păclișanu named *The Serbs and the Banat* probably in 1941-1942, is concentrated the issue of revising the border between Yugoslavia and Romania, the responses Romanian mission had to give Serbian claims, in the peace negotiations. Essentially study contains opposing arguments the theses made by Serbian historians Iovan Radonici and Grigorie Iacșici, published in French and English, according to which the eastern plain of Romanian Banat, to be given to Yugoslavia for various reasons, that Zenovie Păclișanu structured in ethnic, historical, economic, moral and military criteria. The ethnic criterion referred to the number and proportion of the Serbian and Romanian population in the territory claimed by Yugoslavia. Serbian Statistics illustrate a large number of Serbs comparative the Romanians. Zenovie Păclișanu nuanced issue showing that, Serbs are a majority only in Biserica Albă and Cuvin, only that they could claim.

From a historical point of view, Serbs claim that Romanians were not in the fifteenth century when they constituted the Serbien despot, being mentioned only in the 19th century. 18th century, and the existence of Serbian Vojvodina and Banat of Temeschwar was based on the preponderance and importance of Serbs in the Austrian empire. Economic Serbs demands are justified by the need to have arable land, as the population was much more numerous than before 1919, and morally criteria because the great culture and state people originated in the area of the Banat claimed. From a military point of view, the annexation of the Plain Banat would greatly help by creating the line of defence of Belgrade and the valley of Morava. Zenovie Păclișanu rejects all the theses of Serbian historians, the argumentation he used proves a solid historical culture and diplomatic skills.